

เล่าเรื่อง...เมืองกระบี่

ธีรพันธ์ ไกรเลิศ¹

❖ ภูมิหลัง

กระบี่ เป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคใต้ ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลอันดามัน จากหลักฐานทางโบราณคดีสันนิษฐานได้ว่าบริเวณเมืองกระบี่เคยเป็นแหล่งชุมชนโบราณก่อนประวัติศาสตร์ การขุดค้นข้อมูลถ้ำหลังโรงเรียนโดย ดร.ดักลาส ดี.แอนเดอร์สัน ที่ตำบลทับปrik อำเภอเมือง พบว่าเพิงผาแห่งนี้เป็นที่อยู่ของมนุษย์มาหลายสมัย หลักฐานต่าง ๆ ที่พบเป็นโครงกระดูก เศษภาชนะ เมล็ดพืช เปลือกหอย เครื่องมือหิน เศษเครื่องปั้นดินเผา เมื่อนำไปพิสูจน์จากชั้นดินแล้วปรากฏว่ามีอายุถึง 27,000 - 30,000 ปี² นอกจากนี้การขุดค้นทางโบราณคดีที่ เขาขนาบน้ำอันเป็นสัญลักษณ์ประจำจังหวัดกระบี่ก็มีหลักฐานยืนยันว่า เคยเป็นที่พักอาศัยของผู้คนมาหลาย ยุคสมัยหลายชั่วอายุคน ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์มาจนถึงสมัยประวัติศาสตร์

❖ ตั้งแขวง(ปกาสัย)

ตามประวัติศาสตร์ของเมืองกระบี่ มีการตั้งเมืองครั้งแรกที่เมืองปกาสัยเป็นส่วนหนึ่งของเมือง นครศรีธรรมราช ซึ่งมีปริศนาเมืองเมื่อกว่าร้อยปีมาแล้วที่ว่า **“เมืองกาไสมีไทรรากปรก มีอ่าวท้องครก หาด กวางติดตึง มีโดนน้ำวัง มีหญิงพุงใหญ่”**³

ปริศนาข้างต้นนั้นแสดงให้เห็นถึงความหมายอันลุ่มลึก อันบ่งบอกถึงกระบี่ ที่ได้รับการการขนานนาม มาจนถึงปัจจุบัน **“เมืองกาไส”** หมายถึง ปกาสัย หรือ ปกาสัย คือชุมชนดั้งเดิมก่อนที่จะมีการเปลี่ยนมาเป็น เมืองกระบี่ **“มีไทรรากปรก”** หมายถึง ไทร ต้นไม้ชนิดหนึ่ง รากปรก คือส่วนที่หย่อนลงมาจากกิ่งก้านของต้นไทร ที่มีอายุหลายปี หรือต้นไทรที่อุดมสมบูรณ์ อนุมาณได้ว่าดินแดนแถบนี้มีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ผืนป่าที่มีต้น ไทรขนาดใหญ่ แสดงถึงความสมบูรณ์ มีนกมีสัตว์ป่า มีความหนาแน่นและหลากหลายทางระบบนิเวศอย่างมาก **“มีอ่าวท้องครก”** คืออ่าว อ่าวที่มีลักษณะเว้า ๆ เว้ง ๆ เป็นแอ่ง ๆ เปรียบดังท้องครก หรือก้นครก ซึ่งมีความ สวยสดงดงามยิ่ง **“หาดกวางติดตึง”** หมายถึง มีชายหาดที่ทอดยาวเหยียดไปตลอดชายฝั่ง กว้างขวางพอที่ให้ กวางมาติดตึงได้อย่างสบายๆ ติดตึง คือความคึก ความคະนอง กวางติดตึงจึงเปรียบเหมือนกวางมีความคึก คະนอง มีความสุขที่ได้วิ่งเล่นตามชายหาดที่ยาวและกว้างขวางนั่นเอง **“มีโดนน้ำวัง”** โดน หมายถึงน้ำตก ดินแดนแห่งนี้มีน้ำตกสวยงาม น้ำวัง แสดงให้สัมผัสได้ถึงควมมีชีวิตชีวา กระชุ่มกระชวย คราใดได้มาเยือน น้ำตกในดินแดนแถบนี้จะมีความสุขอย่างมาก **“มีหญิงพุงใหญ่”** หมายถึงความอุดมสมบูรณ์ หญิงมีครรภ์ที่มี รูปร่างใหญ่ และท้องใหญ่ จะส่งผลให้ลูกที่ออกมาแข็งแรง สมบูรณ์ด้วยเช่นกัน จึงเปรียบดินแดนแถบนี้ ดังหญิงพุงใหญ่ มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยธรรมชาติแวดล้อม ข้าวปลาอาหารและความสุขนั่นเอง⁴

¹ ผู้เรียบเรียง: ครูชำนาญการ แผนกวิชาสามัญสัมพันธ์ วิทยาลัยเทคนิคกระบี่ / เรียบเรียงเมื่อ มิถุนายน 2561

² ไพโรจน์ ต้นสุข. (24 มิถุนายน 2553). ประวัติศาสตร์เมืองกระบี่. สืบค้นจาก <http://eg.gg/aowcc> สืบค้นเมื่อ 11 มิ.ย. 2561

³ กลิ่น คงเหมือนเพชร. (มปป.). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองกระบี่ (ช่วงหลักฐานทางโบราณคดี). สืบค้นจาก

www1a.biotec.or.th/brt/index.php/download/doc_download/12-04- สืบค้นเมื่อ 11 มิ.ย. 2561

⁴ วิทวัส อันตาผล.(15 มีนาคม 2559). ว่าด้วยชื่อ...กระบี่. สืบค้นจาก <http://eg.gg/aost4> สืบค้นเมื่อ 11 มิ.ย. 2561

แขวงปกาไส ตามประวัติกล่าวว่าเมืองกระบี่แต่เดิมเรียกว่า "เมืองกาไส" หรือ "แขวงปกาไส" ขึ้นต่อเมืองนครศรีธรรมราช แขวงเมืองปกาไสนี้เกิดเป็นชุมชนขึ้นจากเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช โปรดให้พระปลัดเมืองมาตั้งเพนียดจับช้างเพื่อส่งไปเมืองนคร “กระบี่จึงเป็นเมืองช้างมาแต่โบราณ” การตั้งเมืองขึ้นก็เนื่องมาจากการตั้งเพนียดจับช้างของปลัดเมืองนครศรีธรรมราช กระบี่ในสมัยนั้นคงจะเต็มไปด้วยป่าที่อุดมไปด้วยสัตว์ป่านานาชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งช้างซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก นอกจากจะจับมาเพื่อใช้งานแล้วยังส่งไปจำหน่ายต่างประเทศอีกด้วย

เมืองปกาไส (ต.ปกาสัย อ.เหนือคลอง) มีวัดปกาไสเป็นวัดประจำเมือง มีคลองปกาไสเป็นลำน้ำสายหลัก ชุมชนมีการขยายตัวและมั่นคงในในสมัยรัชกาลที่ 2-3 มีความสำคัญในฐานะเมืองท่าและเมืองหน้าด่าน ควบคุมผลประโยชน์ทั้งด้านการค้า ภาษีอากรและการป้องกันข้าศึก สถานที่สำคัญได้แก่ ควนค้าย หรือ ค่ายทหาร นาหลวง ทำเนียบ คลองปกาไส สะพานช้าง หรือสะพานช้าง เพนียด วัดปกาไส⁵

พระปลัดเมืองมาตั้งเพนียดจับช้างอยู่หลายปี เล็งเห็นว่าชาวบ้านที่ติดตามเข้ามา ทำมาหากินนั้นต่างคนอยู่เป็นหมู่เป็นพวก ขาดคนควบคุมดูแลอาจก่อให้เกิดปัญหาในอนาคตได้ จึงรายงานไปยังเจ้านครศรีธรรมราช เพื่อจัดตั้งเขตการปกครอง เรียกว่า “แขวง” ขึ้น

❖ (บ้าน)หินขวาง

ต่อมาแขวงปกาไสมีความเจริญและเริ่มมีผู้คนมากขึ้นแต่สภาพภูมิประเทศไม่เหมาะสมในการจะขยายเมืองต่อไป เพราะห่างทะเลเข้ามาพอควร เรือใหญ่จะเข้ามาไม่สะดวก พระปลัดเมืองจึงได้ย้ายมาทำการตั้งที่บ้านหินขวาง ปากคลองกระบี่ใหญ่ ซึ่งมีร่องน้ำลึกและกว้างขวางการคมนาคมสะดวกกว่า ชาวบ้านเรียกที่ใหม่นี้ว่า “ค่ายหินขวาง” ตามชื่อบ้าน และตรงปากคลองเป็นวังน้ำขนาดใหญ่ลึกจรจะเข้ซุ่ม มีแนวหินดินดานพาดผ่านขวางปากคลอง ปัจจุบันร่องรอยที่เหลืออยู่คือ ที่ดินอันเป็นธรณีสงฆ์ซึ่งเป็นวัดเก่าของค่ายหินขวาง และศาลเจ้าเล็กๆชื่อว่า “โตะหินขวาง” ยังเป็นที่นับถือของชาวบ้านมาจนกระทั่งทุกวันนี้⁶ ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2415 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะขึ้นเป็น “เมืองปกาสัย” และพระราชทานนามว่า “เมืองกระบี่” เมื่อได้ประกาศตั้งขึ้นเป็นเมืองแล้วโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งที่ทำการอยู่ที่ตำบลกระบี่ใหญ่ (บ้านตลาดเก่า) ในท้องที่อำเภอเมืองกระบี่ปัจจุบัน มีหลวงเทพเสนาเป็นเจ้าเมืองกระบี่คนแรก

❖ สร้างเมือง(กระบี่)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2418 ได้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แยกเมืองกระบี่ออกจากการปกครองของเมืองนครศรีธรรมราช เป็นเมืองจัตวาขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯ และในปี พ.ศ. 2444 สมัยพระยารัษฎานุประดิษฐ์ (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) เป็นสมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ต ได้พิจารณาเห็นว่า ศาลากลางจังหวัดที่บ้านตลาดเก่านี้ไม่สะดวกต่อการคมนาคม เพราะสมัยนั้นต้องอาศัยเรือเป็นพาหนะ จึงย้ายมาที่ตั้งเมืองไปอยู่ตำบลปากน้ำ ซึ่ง

⁵ เขมิกา หวังสุข. (2552). ภาคใต้ : ประวัติศาสตร์และโบราณคดี. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา.

⁶ บ้านหินขวาง. สืบค้นจาก <http://gg.gg/aostb> สืบค้นเมื่อ 11 มิ.ย. 2561

อยู่ใกล้ปากอ่าวเป็นร่องน้ำลึก เรือใหญ่สามารถเข้าเทียบท่าได้สะดวกทำให้เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดจนถึงปัจจุบันนี้

เล่าเรื่องกระป๋องนับตั้งแต่ **ภูมิหลัง - ตั้งแขวง(ปกาสัย) - (บ้าน)หินขวาง - สร้างเมือง(กระป๋อง)** ได้มี (อ.นิวัฒน์ วัฒนยมนาพร) ผู้ประพันธ์กวีไว้บทหนึ่งถึงลำดับเรื่องราวของจังหวัดกระป๋องไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

ประวัติศาสตร์เมืองกระป๋องบอกไว้	ดาบปักไขว้ในถ้ำขนานน้ำ
ดาบหนึ่งเล็กหนึ่งใหญ่วิไลงาม	คู่ม่าน้ำกระป๋องที่ไหลริน
แต่ก่อนนี้มีช้างอยู่มากมาย	เจ้านายฝายนครศรีผู้ครองถิ่น
ตั้งเพี้ยดจับช้างฝึกทำกิน	ส่งกลับถิ่น ชายอินเดีย ไว้ใช้งาน
ที่นาหลวงแขวงกาไสยสมัย ร.4	คนเริ่มมีมากมายต้องย้ายฐาน
มาตั้งใหม่ให้เหมาะสมดำเนินการ	อยู่ที่บ้านหินขวางทางน้ำดี
การปกครองเปลี่ยนใหม่ ร.5 ท่าน	ทรงประทานนามให้ว่ากระป๋อง
ชาวประชาชน้อมรับด้วยยินดี	เป็นศักดิ์ศรีกระป๋องคสมฉายา
เมืองกระป๋องเติบโตใหญ่ในพาณิชย์	เจ้าพระยาอุตรกิจคิดก้าวหน้า
ขอย้ายเมืองตั้งใหม่ใกล้ธารา	อยู่ที่ทำหน้าที่เมืองปัจจุบัน ⁷

ปัจจุบัน กระป๋อง เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของภาคใต้ และยังมีชื่อเสียงระดับโลก เนื่องด้วยความหลากหลายของทุนทางสังคม และความอุดมสมบูรณ์ของทุนทางธรรมชาติ มีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่ง เช่น หาดทรายขาว น้ำทะเลใส ปะการัง ถ้ำ และหมู่เกาะน้อยใหญ่กว่า 100 เกาะ ผู้เฒ่าผู้แก่ได้เคยพยากรณ์ก่อนที่กระป๋องจะเป็นเมืองท่องเที่ยว โดยดัดแปลงปริศนาจาก “หาดกว้างตืดตึง มีโตนน้ำวัง มีหญิงพุงใหญ่” เป็น “หาดกว้างตืดตึง ผู้หญิงแขวนปัง ตืดตึงตามกว้าง” คำพยากรณ์ได้แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในสมัยต่อมา คำพยากรณ์นี้เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่คาดว่าจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในอนาคตแน่นอน ตามปริศนาที่ว่า “ตืดตึงตามกว้าง” ในสมัยก่อนนั้นหมายถึงชายหาดที่มีกวางวิ่งเล่น แต่เดี๋ยวนี้ตามชายหาดมีแต่ผู้หญิงที่นุ่งน้อยห่มน้อยเหมือนแขวนตะปังวิ่งตามชายหาดแทน⁸ ซึ่งหมายถึงมีนักท่องเที่ยวต่างชาติด้านจำนวนมากให้ความสนใจ และเลือกที่จะเดินทางมาสัมผัสธรรมชาติอันเป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางบกทางทะเลอันสวยงามล้ำค่า

⁷ นิวัฒน์ วัฒนยมนาพร. เพลงประวัติกระป๋อง สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=NG_C0aOT4is สืบค้นเมื่อ 11 มิ.ย. 2561

⁸ กลิ่น คงเหมือนเพชร. (มปป). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองกระป๋อง (ช่วงหลักฐานทางโบราณคดี).1